

Provincie Noord Brabant
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch

Zilverstraat 69
Postbus 340
2700 AH Zoetermeer
t +31 (0)79 3 252 252
f +31 (0)79 3 252 290
e info@bouwendnederland.nl
i www.bouwendnederland.nl

Datum:	19 mei 2021	Behandeld door:	Harold Lever
Ons kenmerk:	2105-55904/hle	Telefoon:	+31 (0)79 3 252 172
Uw kenmerk:		E-mail:	h.lever@bouwendnederland.nl

Betreft: zienswijze nieuwe omgevingsverordening,
artikel 2.13 en 2.14, gesloten en open bodemenergiesystemen

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij ontvangt u de zienswijze van Koninklijke Bouwend Nederland op de concept-omgevingsverordening voor Paragraaf 2.2.2, Inhoudelijke regels Grondwater algemeen, artikel 2.13 en 2.14 gesloten en open bodemenergiesystemen.

Koninklijke Bouwend Nederland meent dat met de gepresenteerde concept omgevingsverordening (OV) de mogelijkheden voor ondiepe bodemenergie in Brabant onnodig en ongewenst gelimiteerd worden door locatie-, diepte- en materialenbeperkingen. De Brabantse regio's en hun gemeenten wordt daardoor een belangrijke mogelijkheid ontzegd om hun energietransitie-doelstellingen te behalen, doordat de potentie van open WKO en gesloten bodemenergiesystemen (GBES) in Brabant beperkt zal kunnen worden benut.

Naar onze mening worden te grote delen van de provincie volledig afgesloten voor alle handelingen in de bodem en worden te grote beperkingen opgelegd op plaatsen waar bodemenergie wél kan worden toegestaan. De in de concept OV veronderstelde risico's van bodemenergie zijn volgens ons niet gebaseerd op een zorgvuldige en actueel kwantitatieve risicoanalyse. De landelijke en wettelijk verankerde kwaliteitsregulering, zoals vastgelegd in de BRL SIKB 11000 schrijft de wijze van handelen voor met het oog op bescherming van bodem en grondwater. Er is geen misverstand over het risico van het niet naleven van deze protocollen maar het opleggen van strengere regels is volgens ons daarvoor niet de oplossing. Veel meer effect kan worden verwacht van een striktere toetsing door vergunningverleners en in het verlengde daarvan – strikte controle en handhaving door bevoegde instanties en de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) op de naleving. Een totaalverbod treft immers ook de bonafide partijen. Het beperken, danwel het volledig uitsluiten van de mogelijkheden om gesloten bodemenergiesystemen toe te passen, zal de haalbaarheid van de door gemeenten afgesproken energietransitie-doelstellingen ernstig schaden. Daarnaast wordt eindgebruikers de keuzemogelijkheid voor de meest duurzame en comfort-biedende energieoplossing ontnomen.

Toelichting

Graag lichten wij ons standpunt toe middels onderstaande onderdelen:

1. Absolute bescherming van drinkwaterwinnings en noodzakelijke strategische reserves; mogelijkheden voor energietransitie daarbuiten;
2. De toegevoegde waarde van bodemenergie als zeer duurzame klimaattechniek in de gebouwde omgeving;
3. Risico's van bodemenergie en mitigatie daarvan middels de vigerende landelijke kwaliteitsborging;
4. De ongewenste en onnodige impact van de in de concept OV beoogde beperking aan bodemenergie voor de Brabantse energietransitie;
5. Hoe verder met een verantwoorde aanpak voor grondwater en bodemenergie?

1. Absolute bescherming van drinkwaterwinnings en noodzakelijke strategische reserves; mogelijkheden voor energietransitie daarbuiten.

Koninklijke Bouwend Nederland staat uiteraard achter een absolute bescherming van grondwaterkwaliteit voor actuele en toekomstige drinkwaterwinning middels het voorzorgsprincipe om geen handelingen toe te staan in en in de buurt van winningen en noodzakelijke strategische reserves. Onze branche respecteert de scenario-analyses voor aanwijzing van noodzakelijke strategische voorraden waarvoor deze beperkingen gelden. De energietransitie is eveneens een issue met inmiddels grote urgentie. Buiten de (potentiële) drinkwaterwinnings dient bodemenergie daarom juist gestimuleerd te worden. Met een ruime marge in de aanvullende drinkwatervoorraden, moet er buiten deze gebiedsaanwijzingen expliciet aandacht zijn voor de energietransitie. Om de reductiedoelstelling van het Klimaatakkoord en gestelde doelen vanuit de gemeentelijke Transitievisie Warmte te kunnen behalen, mogen de mogelijkheden van gesloten bodemenergiesystemen als warmteoplossing niet worden uitgesloten.

2. De toegevoegde waarde van bodemenergie als zeer duurzame klimaattechniek in de gebouwde omgeving

Bodemenergie is een van de meest efficiënte en circulaire technieken voor klimatisering van gebouwen, door de mogelijkheid om zomerwarmte te 'oogsten' voor gebruik in de winter en vice versa winterkoude in de zomer te benutten voor koeling. De duurzaamste warmte en koude zijn immers die die je niet hoeft op te wekken. Er zijn alternatieve bronnen voor duurzame warmte met elk hun respectievelijke voor- en nadelen en (on)mogelijkheden om in de nabije toekomst te kunnen leveren.

Bodemenergie is de enige techniek die duurzaam verwarmt én passief, en dus met hoog rendement, kan koelen. Koeling wordt steeds belangrijker in een opwarmend klimaat en in steeds beter geïsoleerde gebouwen met een hoger risico op temperatuuroverschrijding in warme perioden. Een bodemgekoppelde warmtepomp is onzichtbaar en stil.

3. Risico's van bodemenergie en mitigatie daarvan middels de vigerende landelijke kwaliteitsborging

Gesloten bodemlussen als bron voor warmtepompen en passieve koeling zijn wereldwijd de standaard van bodemenergie. Er zijn miljoenen systemen aangelegd en operationeel zonder noemenswaardige problemen, behoudens een enkele uitzondering onder bijzondere bodem-omstandigheden¹. Bijvoorbeeld voor de Nederlandse drinkwatersector heeft KWR tussen 2011 en 2016 uitgebreid onderzoek gedaan naar de risico's en effecten van bodemenergiesystemen op de grondwaterkwaliteit en winningslocaties en geconcludeerd dat "risico's veelal verwaarloosbaar zijn". Wél werd ook geconcludeerd dat er nog "grote zorgen (zijn) over de toepassing in de dagelijkse praktijk (...) en er weinig bekend (is) over de effecten van de additieven, als die in de bodem terecht komen" en dat een belangrijke factor het toezicht is op deze systemen. Hiertoe geldt een landelijke en wettelijk verankerde kwaliteitsregulering op basis van de BRL SIKB 11000 met bijbehorende protocollen zoals de 2101 en erkenningsplicht. Daarmee wordt voorzien in strikte toetsingsmogelijkheden door vergunningverleners en controle op de naleving en handhaving door

bevoegde instanties en de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). De oplossing ligt dus niet in het stellen van extra regels, maar in een striktere toetsing en nalevingscontrole.

Ook voor de uitvoering van Gesloten Bodem Energie-Systemen bevat de Concept Omgevingsverordening richtlijnen die strikter zijn dan wat landelijk geregeld is. In de bijlage bij deze brief gaan we verder in op de consequenties hiervan.

4. De ongewenste en onnodige impact van de in de concept OV beoogde beperking aan bodemenergie voor de Brabantse energietransitie

De woningbouwopgave in Brabant is fors. De komende 10 jaar moeten er 120.000 woningen worden toegevoegd aan de woningvoorraad (en dus nog meer worden gebouwd). Om de energietransitie mogelijk te maken moeten deze woningen met duurzame warmte worden verwarmd en gebruikmaken van duurzaam opgewekte elektriciteit. Bodemenergie is daarvoor een onmisbare schakel en mag als warmteoplossing niet worden uitgesloten. De beoogde limiteringen in locatie, diepte en materialen beperken de mogelijkheden zozeer dat de energietransitie in gevaar komt. In de verdiepingssessie van 15 oktober jl. gaven diverse gemeenten al aan dat risico te zien en de mogelijkheid van bodemenergie te willen behouden.

De concept OV zet een 'Brabantse kop' op reeds strenge landelijke regelgeving. Als de landelijke regels, mits nageleefd, de bodem- en grondwaterkwaliteit garanderen en het risico zit in 'gedrag in de praktijk', dan dient de aandacht allereerst uit te gaan naar de beïnvloeding van het gedrag. De oplossing is niet om bodemenergie als warmtealternatief voor gemeenten te beperken en de aanleg hiervan door bonafide partijen te blokkeren.

5. Hoe verder met een verantwoorde aanpak voor grondwater en bodemenergie?

Wij hopen dat de beleidsvorming zich verder zal ontwikkelen op basis van op feiten gebaseerde risicoanalyses en kansen voor zowel de energietransitie in de gebouwde omgeving, als een duurzame drinkwaterwinning.

- In de OV dienen de locatiebeperkingen te worden heroverwogen op basis van noodzakelijke strategische voorraden en niet tot alle gebieden met potentieel winbaar drinkwater.
- Buiten de terecht strategische gebieden dient er géén diepte- en materialenbeperking te zijn anders dan in landelijke regulering is vastgelegd.
- Toezicht en handhaving dient te worden opgeschaald om het eventueel niet naleven van regulering te ontmoedigen en, daar waar het onverhoopt toch optreedt, te bestraffen. Als voorbeeld: in boringsvrije zones wordt nu al strenger geïnspecteerd en komen geen noemenswaardige fouten voor.

Wij zetten ons binnen de ons beschikbare mogelijkheden en middelen in voor het naleven van de vigerende regelgeving door de bij ons aangesloten leden.

Wij zijn graag bereid tot nadere toelichting en deelname aan uw verdere beleidsvormingsproces door als branchevereniging met u in gesprek te blijven.

Met vriendelijke groet,
Koninklijke Bouwend Nederland

F. Heijmans, 19 May 2021 16:01 GMT+2)
Algemeen Directeur

Bijlage: technische beperkingen in de Concept Omgevingverordening en hun consequenties

- Naast locatieverboden betekent een significante dieptebeperking *de facto* ook een verbod op (kleine) GBES omdat de resterende (thermische) ruimte te klein zal blijken.

- Er wordt een verschil gemaakt in de toegestane anti-vriesmiddelen en additieven die gebruikt mogen worden voor systemen tot 80 m en systemen dieper dan 80 m (zie artikel 2.3 lid 2 en 3).

o Er is onduidelijkheid over de 'additieven', namelijk in lid 2 is aangegeven dat water, kaliumcarbonaat en monopropyleenglycol zijn toegestaan tot 80 m, zonder toevoeging van additieven. Vraag is welke additieven er bedoeld zijn?

o Daarnaast is in lid 3 aangegeven dat voor systemen dieper dan 80 m alleen water gebruikt mag worden terwijl als er geen sprake is van het doorboren van een slecht- of niet-doorlatende scheidende laag (bv. kleilaag) tussen aquifers zijn de risico's van 0 tot 80 m -maaiveld gelijk aan de risico's van 80 m tot die scheidende laag.

o Er is onduidelijkheid en gebrek aan eensgezindheid tussen diverse overheden over de risico's van de verschillende anti-vriesmiddelen en additieven. Naar onze mening dienen de beschikbare nationale en internationale onderzoeksgegevens te worden geïnventariseerd voor eensluidend beleid gebaseerd op inzichten daaruit en bepaling van eventueel benodigd aanvullend onderzoek.

o Het rendement van kortere lussen zal lager zijn per lus en vanwege de beperktere ruimte zullen lussen sneller last krijgen van onderlinge interferentie en/of van diepere koeling van de bodem waardoor water zonder antivriesmiddelen geen optie meer zijn.

o Bij minder diepe boringen zullen méér boringen moeten worden verricht en lussen met meer totale boorgat lengte aangelegd moeten worden voor de benodigde thermische capaciteit. Wanneer er bijvoorbeeld volgens ontwerp tot 160 meter diepte geboord zou moeten worden met één enkele lus, dan zullen er minimaal drie lussen nodig zijn bij een maximale diepte van 80 meter.

o Een watergevuld bronsysteem heeft 30 tot 40% meer bodemlengte nodig dan een met glycol/water gevuld systeem. Zonder mogelijkheid van extra diepte resulteert dit in nóg meer boringen per woning.

Het rendement van kortere lussen zal lager zijn per lus en vanwege de beperktere ruimte zullen lussen sneller last krijgen van onderlinge interferentie en/of van diepere koeling van de bodem waardoor water zonder antivriesmiddelen geen optie meer zijn.

o Bij minder diepe boringen zullen méér boringen moeten worden verricht en lussen met meer totale boorgat lengte aangelegd moeten worden voor de benodigde thermische capaciteit. Wanneer er bijvoorbeeld volgens ontwerp tot 160 meter diepte geboord zou moeten worden met één enkele lus, dan zullen er minimaal drie lussen nodig zijn bij een maximale diepte van 80 meter.

o Een watergevuld bronsysteem heeft 30 tot 40% meer bodemlengte nodig dan een met glycol/water gevuld systeem. Zonder mogelijkheid van extra diepte resulteert dit in nóg meer boringen per woning.